

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 204/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tytti Tuppuraisen /sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 204/2018 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä rikoslain uudistamiseksi lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien pykälien osalta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomessa seksuaalisen kanssakäymisen suojaikäraja on 16 vuotta. Alle 16-vuotias lapsi ei voi antaa pätevää suostumusta sukupuoliyhteyteen tai muuhunkaan seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. Sukupuoliyhteys lapsen kanssa on törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, josta tuomitaan 1—10 vuotta vankeutta. Säännöstä sovelletaan siitä riippumatta, onko teko tapahtunut yhteisymmärryksessä lapsen kanssa vai ei, eikä säännöksen soveltaminen edellytä väkivaltaa tai teon vastustamista.

Rangaistusta voidaan edelleen ankaroittaa, jos lapseen kohdistuva teko täyttää lisäksi jonkin raiskausta koskevassa säännöksessä mainitun tunnusmerkin. Raiskausta koskevassa säännöksessä ei ole ikärajoja. Tällöin enimmäisrangaistus on 13 vuotta vankeutta, joka on vuoden ankarampi kuin taposta tuomittava enimmäisrangaistus.

Raiskausta koskeva säännös tulee sovellettavaksi muun muassa, jos lapsi pakotetaan sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa (rikoslain 20 luvun 1 §:n 1 momentti). Säännöstä sovelletaan myös, jos tekijä käyttää hyväkseen sitä, että lapsi on tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan (2 momentti). Nykyisen lainsäädännön mukaan raiskauksesta voidaan siten tuomita esimerkiksi uhrin pelkotilan vuoksi. Raiskauksesta tuomitseminen ei muutenkaan edellytä väkivaltaa tai että uhri vastustaisi tekijää. Säännöstä sovelletaan myös lapsiin kohdistuviin tekoihin.

Sääntely ankaroituu johdonmukaisesti: sukupuoliyhteys aikuisen kanssa ilman tämän suostumusta johtaa enintään 6 vuoden vankeusrangaistukseen, sukupuoliyhteys lapsen kanssa enintään 10 vuoden vankeusrangaistukseen ja jos käsillä on lisäksi esimerkiksi pelkotila, enintään 13 vuoden vankeusrangaistukseen. Jos sukupuoliyhteys lapsen kanssa merkitsisi itsessään raiskausta

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 204/2018 vp

koskevan säännöksen soveltamista, lieventäisi tämä enimmäisrangaistusta. Nyt sääntely sitä vastoin ankaroituu sen mukaan, millaisesta teosta on kyse.

Suomessa sukupuolilyhteydelle lapsen kanssa on säädetty sekä ankarampi enimmäisrangaistus että ankarampi vähimmäisrangaistus kuin Ruotsissa. Ruotsissa sukupuolilyhteydestä lapsen kanssa tuomitaan vähintään 14 päivää (*sexuellt utnyttjande av barn*) ja enintään 10 vuotta vankeutta (*grov våldtäkt mot barn*). Suomessa saman tyyppisistä teoista tuomitaan vähintään 4 kuukautta (lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö) ja enintään 13 vuotta vankeutta (törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä raiskaus). Myös suojaikärajaa koskeva säännös on Suomessa tiukempi. Ero heijastuu myös rangaistuskäytäntöön: väkilukuun suhteutettuna Suomessa tuomittiin vuonna 2016 lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä enemmän vankeusrangaistuksia kuin Ruotsissa ja rangaistusten yhteenlaskettu pituus oli suurempi.

Seksuaalirikoksia koskevan julkisen keskustelun haasteena on, että keskustelu koskee tyypillisesti yksittäisiä tapauksia, joista ei välttämättä voi tehdä laajempia päätelmiä voimassa olevasta oikeudesta. Lisäksi ratkaisut ovat usein salassa pidettäviä. Oikeusministeriö tai oikeusministeri ei muutenkaan ota kantaa yksittäisiin tuomioistuinten ratkaisuihin. Oikeusministeriö toteaa kuitenkin, että kysymyksessä viitatussa tapauksessa ei käräjäoikeuden julkisessa ratkaisussa tai julkisessa selosteessa eikä myöskään hovioikeuden julkisessa ratkaisussa mainita, että asianomistajan vastustaminen tai sen puute olisivat vaikuttaneet asian ratkaisuun.

Seksuaalirikoksia koskeva rikoslain 20 luku on viimeisen runsaan 10 vuoden aikana uudistettu kokonaisuudessaan niin, että mikään sen pykälistä ei ole enää alkuperäisessä muodossaan. Lainsäädäntöön on tehty nimenomaan ankaroittavia muutoksia.

Raiskausrikoksia koskevia muutoksia on tehty vuosina 2011 ja 2014. Varsinkin jälkimmäisellä kerralla muutostarpeet arvioitiin laajasti käyttäen pohjana Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen rangaistuskäytännöstä tekemää selvitystä. Lapsiin kohdistuvat raiskausrikokset olivat erityisen tarkastelun kohteena. Sääntelyä muutettiin niin, että teon kohdistuminen alle 18-vuotiaaseen lapseen johtaa törkeän tekemuodon soveltamiseen.

Oikeusministeriö on kutsunut koolle asiantuntijafoorumin arvioimaan nykyistä raiskauksen tunnusmerkistöä suostumukseen liittyvien kysymysten osalta. Tässä työssä arvioidaan myös kysymystä lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta. Oikeusministeriössä on myös parhaillaan käynnissä lainvalmistelu, jonka tavoitteena on lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusten ankaroittaminen. Tätä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä eduskunnalle. Oikeusministeriössä seurataan muutenkin jatkuvasti seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön toimivuutta ja tarvittaessa ryhdytään lainvalmistelutoimenpiteisiin.

Helsingissä 12.6.2018

Oikeusministeri Antti Häkkänen